

UIT DE SCHRIFT

Hooren is meer en eer dan zien.

En hunne oogen werden gehouden, dat zij Hem niet kenden. Lucas 24:16.

Als een moeder voor haar kinderen een groot geschenk heeft, en de dag, om 't aan te bieden is gekomen, en zij verhindert de kinderen, het geschenk te zien en in ontvangst te nemen, terwijl ze toch al maar door erover spreekt, en nog eens spreekt, — wat zegt ge van zoo'n moeder? Vooral, wanneer ge zelf een kind zijt, en geen pose van paedagoge aanneemt?

Misschien durft ge niet antwoorden, omdat ge voelt, waar de vraag heen wil. Ge overlegt bij u zelf, dat Christus, die oogen der „Emmausgangers“ „houdt“, dat ze Hem, het groote Paaschgeschenk, niet zien, terwijl Hij toch maar al door over dat Paaschgeschenk spreekt, op die moeder erg veel lijkt. En omdat ge van Hem geen kwaad wilt spreken, daarom laat ge de strikvraag over die vreemde moeder maar liefst onbeantwoord. Maar in uw hart.....

't Is goed, dat ge uw kritiek inhoudt.

Maar ge moet nog één stap verder. Ge moet onder Zijn kritiek door. Ge moet ervan uitgaan, dat Hij gelijk heeft, dat Hij liefheeft, dat Hij het groote Paaschgeschenk niet weerhoudt, maar het met volle hand aan komt dragen, en dit met haast.

Want het groote Paaschgeschenk is niet de geziene Jezus, doch de gehoorde Jezus Christus.

Als de geziene Jezus het eigenlijke Paaschgeschenk was, wel, wat waren wij, de achtergeblevenen van 1946, dan arm. Dan hadden wij nog nimmer Paschen gevierd; niemand onzer zag Hem ooit met deze onze oogen.

Maar nu de uit het Woord gehoorde boodschap van Jezus als den Christus het eigenlijke Paaschgeschenk is, wel, nu blijkt ons, dat Jezus Christus zich hâast, om aan de verlegen kinderen het groote Paaschgeschenk te kunnen toebedeelen.

Hij houdt de oogen van de reizigers naar Emmaus vast. Dat ze den vertrouwden Jezus-van-vroeger niet voortijdig, en niet doelloos zien. Want het is nu de dag van HOOREN. Alle kinderen van Gods kerk zullen voortaan hebben te HOOREN. Te hooren naar het WOORD. En, opdat de een onder die kerkkinderen den ander niet zou vóór-komen, dáárom sluit de hoogste Profeet en Leeraar bij deze kinderen van Emmaus de lichamelijke oogen toe, net zoo lang, totdat het HOOREN naar het WOORD vol-eind is naar de eischen van dit kerkbouwende oogenblik. Had Hij zich aan hen vertoond als de Jezus-van-certijds, vóórdat het WOORD was aangehoord in hun discursieve denken en overdenken naar de analogie des geloofs, d.i. naar de analogie van den eenen geloofsinhoud met den anderen, van de ééne profetie met de andere, dan zou het zaad des Woords verstikt zijn in de doornen, d.w.z. in de verleiding van den rijkdom van beneden, den rijkdom van een weiden-van-de-oogen-van-het-vleesch-aan-eenen-schoonen-lifelijken-Jezus. Maar zalig zijn heden immers al degenen, en alleen degenen, die niet zullen gezien, en nochtans zullen geloofd hebben? Dies maakt Hij zijn reisgenooten aanstonds zalig; hij laat hen gelooven, wat de Schriften schreven, en eerst als dat hooren, oftewel gelooven, zijn voltooiing vond, eerst dan laat hij hen éven zien; héél even maar. Want dat zien is nu geen lust open in zichzelf meer, doch een last, d.i. een opdracht. Het is alleen maar documentatie, als Hij laat zien. Het is het leveren van een bewijs ten overvloede, opdat zij, als oogen van de kerk, ons zouden betuigen, dat Jezus waarlijk is de Christus, dat Hij echt dood geweest is, en nu leeft.

Wie naar de film gaat „zien“ om het zien, die wil geen preek-vooraf; die wil visueel genieten. Komt er een moraal-impressie na het verglijden van de laatste beelden, hij neemt ze op den koop toe; — als hij capabel er voor is. En doet dit naar zijn believen.

Maar wie gesommeerd wordt een documentatie-film te komen zien, die moet eerst de boodschap „hooren“, die moet goed weten, waar het over gaat en moet het van tevoren weten. En daarna móet hij ten overvloede zien. Dat is dan geen zwelgen in een visueel genot, maar arbeiden van den bewijzen-incasseerenden geest: bewijzen, die de tevoren aangehoorde boodschap verifiëren als waarachtig.

Het beeld, dat wij gebruiken, was den Emmausgangers vreemd. Maar de zaak, die wij onder dit beeld willen plaatsen voor de aandacht, die zâak

was hun niet vreemd. Ze hebben het HOOREN geleerd, en het ZIEN verdragen; — en wie ook aan zoo'n vreemde moeder zich stooten mocht, aan onzen Paaschpaedagoog zal ik me niet meer stooten in der eeuwigheid. Ik, als ik Hem HOOR.

K. S.

KERKELIJK LEVEN

EDIK UIT DEN HONIGPOT.

Toen indertijd de befaamde „synode“ haar bekende beschuldigende formuleerde tegen ondergeteekende, was daarvan de korte inhoud, dat ik me schuldig maakte aan de in het avondmaalsformulier genoemde zonde van: *secte en mouterij* in kerken begeeren aan te richten. Ik antwoordde daarop, dat ik dit kwaad altijd verfoeide had. Maar al namen de heeren daarna nog eenige reserve in acht ten aanzien van het werkwoord „begeeren“, niettemin hield men aan zijn bewering vast.

Dat leek wel aardig: over het hart — zoo heette het — werd niet geoordeeld. Er kleefde toen nog een druppeltje honig aan het edikvat.

Wij zijn nu ruim twee jaar verder. Het edikvat is officieel vervangen door den honigpot. Vrede, vrede, samenspreking is alles wat de klok slaat. Ten minste officieel. Men heeft zelfs ter synode een opwekking doen uitgaan, om voorloopig in woord en daad alles te vermijden wat zou kunnen prikkelen; zelfs is een voorgenomen scherpe publicatie voorloopig ingehouden. Hoe veel evenwel dit op tafel zetten van den honigpot waard is, werd reeds hier en daar uit recente feiten gesignaleerd.

Het „moolste“ uit deze rubriek echter vond ik dezer dagen in een gedrukt stukje, waarin de honigpot toch maar den puursten edik blijkt te bevatten. Dacht u, dat ondergeteekende niet begéerde secten en mouterij aan te richten? Kom, kom. De voorbereiding van de scheuring was reeds meer dantien jaar lang gaande!

U vraagt, wie dit gezegd heeft? Officieel weet ik het niet. Het zou mij echter niet verwonderen, indien óf dr J. H. Bavinck, óf één der hier na te noemen heeren zich aan deze schandelijke lasterspraak had bezondigd. Wij vinden de uitspraak in een vlugschrift getiteld „Evangelië en Wereld“. Het is een aanbeveling van het werk der stichting „Horizon“, die in nauw contact staat met het Verbond van Evangelisatiecommissies in de dusgenante Gereformeerde Kerken. Van deze stichting gaat het blad „Horizon“ uit, dat evangelisatieerent en waarvoor in het onderhavige vlugschrift medewerking gevraagd wordt. In het vlugschrift komen als prominente figuren uit dezen kring naar voren de heeren dr G. Brillenburg Wurth, dr J. H. Bavinck, dr J. L. Koole, ds W. A. Wiersinga, ds Rignalda, dr Kunst, dr Kruijswijk, de heer Ad. Kuiper, ds F. E. Hoekstra, ds S. J. Popma, ds de Vries (Tilburg), dr G. C. Berkouwer, ds L. Zielhuis, ds Harder, dr A. M. Donner, ds K. J. Kraan, mr A. Bouman, dr Hutter, dr J. Booy, dr J. F. Koksma, ir. H. van Riessen, dr H. N. Ridderbos, dr F. W. Groenheide.

Deze allen staan dus geschaard om den honigpot, die daar in eens een stroom van edik uit laat gulpen. Ze vormen samen een zgn. Werkgemeenschap. Het is leuk, te lezen, hoe zij zich aandient. Ze is, schrik niet, een uiting, ja, een „onderdeel“ van „het nieuwe levensgevoel“, waarmee, naar het heet, de Gereformeerde kerken — u weet, dat zijn de uitbannende kerken — reageeren op de na-oorlogse situatie. In drie bladzijden lezen we vijfmaal over dat „nieuwe levensgevoel“. Het gaat dus nogal dynamisch toe. Een bepaald „levensgevoel“ baant zich een weg. En op dit „nieuwe levensgevoel“ deed en doet men nu een „beroep“. Humanisten zouden zulk zeggen niet verbeteren. Het woord „honig“ is duidelijk te lezen op het etiket. Maar het is andere honig, dan die van de apostelen en profeten. De schrijver verzekert a.b., dat een opwakend „a postolisch bewustzijn“ zijn „oorzaak“(!) vindt in een soms heel duidelijk uitgesproken afkeer van de theologische debatten, die in de laatste jaren ons kerkelijk denken beheerschten. Wel ja, men zou haast gelooven, dat de personen van den genoemden kring stuk voor stuk afkeerig waren gebleven van de binding(!) aan bepaalde theologische leerformules, een stok, waarmee ze trouwe knechten des Heeren uit de kerk sloegen. Wij weten echter beter. Maar nu nam de barometer een anderen stand. Bovendien „apostolisch bewustzijn“ immers vindt zijn verklaring — zoo zeggen ze zelf óók — in „de pendelbeweging“, die zich gedurig in elke wisseling van belangstelling openbaart. „Zelfs professoren in de theologie“, zoo lezen wij, „zeggen“, (alsof ze in geen jaren gebonden hadden en uitgeworpen hadden), „dat ze beu zijn

van het geredetwist, dat onder ons gaande was, en dat de kleine oorlog“ (inderdaad het was érg „klein“) „van kerk tegen kerk nu eindelijk eens plaats maken moet voor den grooten strijd van de Kerk tegen het Ongeloof“. Wel ja, let op de kleine „k“ van „kerk“, zoolang zij twist, sleutelmacht gebruikt, Banvonnissen uitreikt, en de groote „K“ van „Kerk“, zoodra ze het „Ongeloof“ te lijf wil gaan. Hoe vlug zich de Reuzen van den Ban kunnen metamorfoscieren tot ze als lilliputters worden. En hoe het ongeloof, welks kranten zij gevuld hebben met de gruwelverhalen van hun banbliksems, lachen zal om deze degradatie van „de kerk“ (met de kleine „k“) in naam van „de Kerk“ (met de groote „K“). Alsof het een eere-diploma geldt, wordt ons voorts verzekerd: „wij kennen dan ook vooraanstaande predikanten, die geen woord meer over de oude kwestie wenschen te hooren“. De heeren schijnen dus niet meer den Heere te danken voor het in Zijn Naam verrichte werk van bediening der sleutelmacht tegen kandidaten, predikanten, professoren, ouderlingen en wat dies meer zij. Wiesch ook Pilatus niet zijn handen in onschuld? Dit fraaie stuk eindigt dan met de vraag: „indien u bij de strijdende kerk van Christus behoort, waarom zoudt u afzijdig blijven?“ Een vraag, die wij op onze beurt stellen aan die professoren en dominees van daarnet, die beu zijn van hun eigen op de spits drijven van theologische formuleetjes, tot een aantal van x². Als zóó de herders voorgaan, aan welke verdringscomplexen gaan dan de schapen laboreeren?

Maar ten slotte is het ons om dat zgn. „nieuwe levensgevoel“ niet te doen. Wij leggen den vinger bij de venijnige insinuatie, dat de voorbereiding van de scheuring reeds meer dantien jaar lang gaande was. Natuurlijk denken de heeren daarbij niet aan zich zelf. Blijkbaar hebben zij ons op het oog.

En nu gaapt in eens de afgrond. Wij zijn eigenlijk blij, dat de leuterpraatjes uit de kringetjes, die al jaren lang onbegrijpbare „berichten“ over ons verspreiden, nu eindelijk een enfant terrible wonden, dat naïef genoeg was om zijn quasi-filosofum over het „nieuwe levensgevoel“ af te wisselen met het zwart op wit zetten van dit kransgeruchtje no 1. Blij zijn we hierom, omdat nu iedereen smaken en proeven kan, uit welken hoek de wind de laatste jaren woei, en onder welken ziekelijke gezichts-hoek heel de rijstebrijberg van kwaadsprekende synodale rapporten is opgebouwd.

Wij, die het weten kunnen, verklaren hier rustig, dat Hij, die de harten kent, weet, hoe slecht deze in den grond der zaak-gemeene bewering is. Wij hebben ons in de laatste „meer dan tien jaren“ er niet toe laten verleiden, onze bezwaren te smoren tegen verkeerde praktijken en onjuiste theorieën, ook al kwamen zij uit den kring van de Vrije Universiteit. En wij weten veel te goed, hoe fragiel de noodwoninkjes waren, die men van deze zijde gebouwd heeft, hetzij op den Areopagus, hetzij op het Forum Apologeticum. Wij hebben er geen spijt van, dat wij openlijk gezegd hebben, dat de erfenis van Kuiper naast goede ook kwade ingrediënten bevatte en weten maar al te goed, dat de goede bij onze medestanders veiliger waren, dan bij deze lieden van het „moderne levensgevoel“, och arme. Wij weten ook bijzonder goed, dat ze ons dadelijk weer zouden trachten impotent te maken, als wij, zonder dat zij zich bekeerden van hun meer dan droeve wandaden, met hen weer in zee gingen.

Maar ons eenvoudige volk mag uit dit ééne edikzinnetje nu eens zien, hoe men ghids ons zag: wij raakten aan de hooghheid van sommige heeren, en die hebben toen in hun door de kerk hun gegeven qualiteit van kerkelijke prae-adviseurs gezegd tot de kerk: verklaar gij nu, dat deze menschen raken aan de heilichheid van de kerk.

Of wij nu kwaad zijn? Geraakt? Och neen. Het is TE zot. Wij hebben slechts onze menschen willen doen zien, dat honderd Reformatie-artikelen niet zóó scherp zijn als dit ééne zinnetje, waarin zich, gansch naïef, de clubgeest van een heden met den honigpot en morgen met het edikvat opereerende „upper-ten“ bloot geeft. Schilder begeerde maar tien jaar lang te scheuren. En toch maar aan het avondmaal? Foel, foel! Laat deze kwaadsprekers varen. De aap der bitterheid kwam uit den mouw der zoetigheid-bereders, en edik uit het honigvat. Kijk niet naar dezen „Horizon“: hij is droevig-rood.

K. S.

URETERP

Wij meldten reeds van nieuwe vrijmakingen na de jongste revisie-weigerende synode. Thans bereikt ons het bericht, dat in Ureterp de kerkeraad (met ds Meedendorp) zich heeft vrijgemaakt. Slechts een minderheid in den kerkeraad scheidde zich daarna af, daarin gevolgd door een klein gedeelte van de gemeente. Ds Meedendorp was één van de predikanten in Friesland, die bezwaar hebben ingebracht tegen de bekende synodale besluiten. Wij verblijden ons over deze daad van gehoorzaamheid. 15 April '46.

K.S.

NIEUWE DER SYN

Naar om de kerkers sloten zich besluiten meerderheid.

Ook te lichtingsve van Murm stoots gave Onder hen meester he geleid. He Libbenga.

Ook te vrijmakin vrijgemaac echter kan seeren. Ad tuinweg 6.

Eveneens soortgelijke

REACTIE VAN RE

Te Lutte daar is th woord doo-lijk ongeve

MEN W

Volgens derbos:

„Immers dat zij tuchtm

Tot zoov

Het is g we hebben mee n te houden der kerkve

Wie met die blijft dit hebben gedaan, de

AVONDE

De Secti Groothand- tigen zoe- aangekoch- gekomen e lande worc

Hierdoor noodtoesta- weer in de bereiden, a H. Avondr

De Kerk leverancier verklaring- sluitend ge

De thans om de Ker viering te

Tot zoov geboden w

DE ACT

Het zal dat de Act die na de gever J. B- boek is ke elk opzichte te ontvang

Het was moest het sies is ter beslaat he

Wij vert een exemp- mijnend vo die in het weet door hiermede w schande, w hebben bed- dus niet al ook alle a- aan te sch

Als deze komen, zal eerste gev Moge de E haar omri

behooren voortaan in het archief als historische documenten. Niemand heeft voortaan het recht de Geref. Kerken te bestrijden met bezwaren tegen de formule, dat het zaad des verbonds etc. (de uitspraak is bekend, B. H.). Want voor deze uitspraak is thans de nieuwe formule in de plaats gekomen. Wie het anders zegt, liegt en schaart zich in het gezelschap van den vader der leugenen".

De Graaf was het zich dus bewust, dat aan de vroegere uitspraken toelichting en praeadvies verbonden waren; dat die stukken dus ook verbonden waren met de gevoerde processen! Doch daarom versta ik zijn jubel niet: van alle moeilijkheden in één slag af! Als revisierechter was het zijn taak van Godswege, nauwkeurig na te gaan, in hoever T. en P. verbonden waren aan de uitspraken '42, alsmede welke rol in verband daarmee deze stukken hadden gehad in de bekende tuchtmategelen. Nu juicht evenwel deze rechter, recht doende in hooger beroep: ik was in één slag van alle moeilijkheden af; ik behoeftte op de argumenten ter revisie niet eens in te gaan; want met de leeruitspraken had ik T. en P. laten vallen. Ik geloof echter, dat de engelen gewend hebben op dien Gen Maart: het college van rechters had de wet veranderd, en de processtukken onder de tafel gewerkt, en heeft het daarna nog aangedurfd in den naam van Christus alle vonnissen te bekrachtigen.

O, die verschrikkelijke morele afstomping! Het verval is nog veel dieper, dan één vrijgemaakte durfde vermoeden. Er waren verschrikkelijke dingen gebeurd. Maar dat het mogelijk zou zijn dat in hooger beroep de wet zou worden veranderd, de processtukken weggewerkt, en daarna nog de vonnissen bekrachtigd, dit is meer dan iemand werken kan. En de rechter beroemt zich daarop nog in het publiek. En de mederechter Schouten desgelijks: het Praeadvies had daarmee alle waarde verloren, zegt hij. Hij heeft er dus niet eens naar gekeken, toen hij in hooger beroep de schorsing en afzetting van Prof. Schilder beoordeelde moest. En de Jager vindt, dat Toelichting en Praeadvies in het archief hooren als historische documenten. Wie het anders zegt, bevindt zich in het gezelschap van den vader der leugenen. Toch waag ik het andere dingen te zeggen. Die stukken hadden bij de revisie op tafel moeten liggen; het waren geen historische stukken, maar processtukken. Maar recht doende in den naam van Christus hadden de rechters het dossier al vast in het archief geborgen; de kerkhistoricus mag ze nog eens in handen nemen, de rechter zou het niet meer doen.

Doch al deze dingen zijn naakt en geopend voor de oogen van Hem met wien wij te doen hebben. En Hij oordeelt een rechtvaardig oordeel.

En voor zijn Aangezicht willen we vasthouden. dat Prof. Schilder gewonnen is, toen hij het gewaagd had, de leeruitspraken van '42 te bestrijden, zooals die in het Praeadvies waren toegelicht en verdedigd. Daar is één stuk, dat in dezen belangrijker is dan vele andere: de brief van de synode, d.d. 25 Febr. '44. Wat nam die synode het Schilder niet kwalijk; dat hij deze kritiek had geoefend op het Praeadvies; het was voor haar een heel belangrijk stuk; daarom ook had ze het aan de kerken toegestuurd, en in verschillende missives en in besluiten de kerken doen weten, dat ze stond achter de argumentatie van het Praeadvies. Ze heeft ons gezegd, wat de hoofdzaak van het Praeadvies was, en dat dit stuk daarin trouw bleef aan 1905. En wat Schilder deed, in zijn bestrijding van de uitspraken-in-de-belichting-van-het-praeadvies, dat was niets anders dan verwarring aanrichten in datgene, waarin „volgens het eenparig oordeel der synodes van 1905 en 1942 onder ons zekerheid behoorde te bestaan". En dit deed de maat overloopen: er waren enkele andere kwesties geweest; maar toen hij 1942-annex Praeadvies bestreed, toen begon de procedure; hierin openbaarde hij zich als scheurmaker.

De Graaf is in één slag van de moeilijkheden af, en de Schouten en de Jager. Uitspraken-1942 en processtukken (Praeadvies) in het archief. Wie het anders zegt, is in gezelschap van den vader der leugenen. Maar daarom zullen ze uit hun woorden geoordeeld worden: ze hadden de wet vervangen, en de stukken opgeborgen in het archief, toen ze vonnissen moesten herzien. Daarvan zegt de Heere: ze weten niet te doen, wat recht is. En voordat de Jager mijn collega de v. d. Born een plaats wijst in het gezelschap van den duivel, moet hij zich maar eens bezinnen op de vraag, in wiens gezelschap de gansche synode, leden, advies- en praeadviserende leden, zich bevond, toen ze recht deed in den naam van Jezus Christus, in hooger beroep. Toen ze het wetboek „vervingen" en de stukken in de archiefkast gingen wegbergen, wippen ze Jezus Christus uit hun vergaderzaal, al zelden ze recht te doen in zijn Naam.

Nog één ding moet ik noemen. Dat is de kwestie van den „zakelijken inhoud" van 1942 vv., die 1946 beweert onverzwakt gehandhaafd te hebben. De situatie is wel duidelijk: men zat met de kritiek op Praeadvies en Toelichting en 16 punten in zijn maag. Als men daarop was ingegaan, zou deze heele synode uit elkaar geborsten zijn al in haar eerste zitting. Men heeft er wat op gevonden. Een andere formuleering der uitspraken, en dan toch handhaving van den zakelijken inhoud.

Wat is de zakelijke inhoud? De Graaf schrijft: „Voorts zou kunnen verwezen worden naar de nieuwe verklaring en gezegd kunnen worden, dat in die nieuwe verklaring de Synode de zakelijke inhoud der vroegere uitspraken gehandhaafd ziet".

Ja, ja, maar dat is toch wel al te fraai. Wat betekenen de uitspraken-1942? Zie de formule-1946, zegt de Graaf. Maar ik zeg: zie Toelichting en Praeadvies.

Want (zie boven): men heeft de vonnissen gehandhaafd, die geveld waren op grond van de uitspraken '42, annex Praeadvies en Toelichting. Toen men die vonnissen handhaafde, handhaafde men de leeruitspraken in hun oude formuleering als grond voor het vonnis, handhaafde men ook het Praeadvies, dat blijkens den brief van 25 Febr. '44, in de procedure zulk een belangrijk document was.

De Graaf o.s. moeten niet te vroeg juichen: zoolang ze de vonnissen handhaven, handhaven ze de uitspraken '42 e.a. volledig, ook al willen ze het niet. De rechters hadden alles wel in het archief geborgen, afdeling: historische documenten, maar ze bleven zeggen: de vonnissen „zijn terecht uitgesproken", aldus de Graaf. Dat betekent: Prof. Schilder, Prof. Greijdanus enz. enz. blijven gebonden aan de leeruitspraken '42 in de toenmalige formuleering en belichting, en ze hebben geen deel in het rijk van Christus, zoolang ze zich van hun verzet daartegen niet bekeeren. ZOOLANG DIE VONNISSEN GEHANDHAAFD BLIJVEN, handhaafde men de leeruitspraken '42 niet slechts naar hun „zakelijken inhoud" doch NAAR HUN LETTERLIJKE TEKST EN IN HUN ONLOSMAKELIJKE SAMENHANG MET TOELICHTING EN PRAEADVIES.

Men moet niet zeggen: maar de synode zei, dat als iemand de nieuwe formule accepteert, dan kan de tucht worden opgeheven. Waarom kan dat? Want opheffing van de tucht kan slechts plaats hebben op twee manieren:

a. wanneer de zondaar zich bekeert en betering des levens belooft en bewijst.

b. wanneer het vonnis in hooger beroep wordt herzien, en dus het oude vonnis als in strijd met de wet wordt geannuleerd.

Daar kan — zie het bederf, dat steeds verder doorvreet, ook in de tucht — daar kan in het Koninkrijk der hemelen nu eenmaal niemand die met de sleutelen door de deur naar buiten is geworpen, langs een achterdeurtje weer binnengesmokkeld worden, zonder dat de schuld is erkend door den uitgebannene of door den rechter. Deze synode leert de kerken wel dat binnensmokkelen, maar daar kan geen „wederopneming" plaats hebben op grond van instemming met een nieuwe formuleering; de gemeente moet weten, of de gebannene zich heeft bekeerd, en ze moet ook weten, of de rechter misschien in zijn vonnis lichtvaardig was.

En omdat ik de handigheid van dit aangebrachte achterdeurtje afwijs, daarom blijf ik zeggen: handhaving van het vonnis betekent handhaving van den letterlijken tekst + Toelichting + Praeadvies.

Trouwens, niet alleen uit juridisch oogpunt moet men zeggen, dat Toelichting en Praeadvies ons den zakelijken inhoud leeren. Ook uit historisch oogpunt. De Graaf maakt er zich wel heel gemakkelijk af, (evenals de beide andere bovengenoemde leden der synode), als hij zegt: de synode „ziet" in de nieuwe verklaring den zakelijken inhoud der vroegere uitspraken gehandhaafd. Dat is echter onjuist. Wat een nieuwe synode „ziet" als zakelijken inhoud, kan wel heel onjuist zijn. Den zakelijken inhoud leert men nu eenmaal alleen uit historische documenten.

Wat is de „zakelijke inhoud" van '42? Niet wat '46 zegt in haar nieuwe formule, maar wat '42 zelf daaromtrent verklaarde in de Toelichting, gevolgd door Praeadvies.

Ik begrijp het wel: de Graaf is het met vele anderen met die documenten niet eens; en daarom juicht hij: nu ben ik „in één slag van mijn moeilijkheden af". Maar hij juicht te vroeg. Nu op zijn voorstel uitgesproken werd, dat de „zakelijke inhoud" van '42 onverzwakt diende te worden gehandhaafd, nu blijven Toelichting en Praeadvies hun waarde behouden; ze hebben niet „alle waarde verloren", de Schouten, en ze hebben evenmin alleen maar „historische waarde", de Jager, maar ze houden Kerkelijke waarde.

Trouwens, het gescharrel begint al direct weer, nu men zeggen gaat, welke de zakelijke inhoud is. Prof. Ridderbos Sr. redeneert in „Geref.-Weekblad" al weer volkomen in de lijn van het Praeadvies, en hij heeft gelijk. Als zakelijk toch alles gehandhaafd wordt dan moet men het ook maar op dezelfde wijze beredeneeren.

Maar nu komt ook direct de voosheid aan het licht van de nieuwe formule. Want terwijl Prof. R. in de lijn van het Praeadvies zijn toelichting schrijft op de nieuwe formule, daar spreekt de Graaf op een bepaald punt al vierkant tegen het Praeadvies in. B.v. als hij omschrijven gaat het karakter der verbondsbelofte. Hij zegt, dat in de nieuwe verklaring deze gedachte ligt, dat we de belofte moeten zien „als een door den Heiligen Geest krachtig en werkzaam Woord Gods" en dat daaruit volgt een bepaalde beschouwing van het zaad des verbonds: als een zaad, dat „deelt in de wederbarende genade des Heiligen Geestes".

Ik heb heel wat vragen uit dogmatisch oogpunt. Loochent één der vrijgemaakten, dat het Woord Gods levend en krachtig is?

Verder, de Graaf wilde een „eenvoudige uitspraak des geloofs" geven. Maar hij verraadt hier, dat hij ter synode aan het theologiseeren was. Hij trok al redeneerende zijn conclusies uit het karakter der verbondsbelofte ten aanzien van het zaad des verbonds. Laat hij dan ook niet langer zeggen, dat hij een „eenvoudige uitspraak des geloofs" geeft, als die al vol is van theologische conclusies. Het eenvoudige geloof spreekt de Schriften eerbiedig na, en trekt geen „conclusies" uit het „karakter" der belofte, om zoo te komen tot een „beschouwing" van het zaad des verbonds. Trouwens, dat spreken van „voorwaardelijke belofte" bewijst in één keer genoeg: we zitten daarmee weer midden in de problematiek van het Praeadvies. Doch zeg dat dan liever ook hardop, of krijgen we geloofsuitspraken met theologische noten?

Voorts: het Woord Gods is krachtig en werkzaam. Volgt daaruit, dat we het zaad des verbonds te beschouwen hebben als deeltend in de wederbarende genade des Geestes? Ik begrijp het misschien niet goed; maar ik meende, dat we het onder ons erover eens waren, ik bedoel in de afwijzing van Barth's idee: de sprekende God = de geloovende mensch. Maar ik meen, dat we op de manier van de Graaf mooi in die richting koersen: de belovende God = het wedergeboren (of te wederbaren) zaad.

Doch daarover wil ik het niet hebben. De Graaf zegt: belofte is; een levend en werkzaam Woord Gods. Dat is dus de zakelijke inhoud van 1942. Het Praeadvies evenwel zei (bij de bespreking van antw. 74 H. Catechismus), dat de belofte was „de verzekering van een genade, die bij den doop als aanwezig wordt verondersteld".

Ik vraag nu slechts: als men het Praeadvies loslaat, bij de bepaling van den zakelijken inhoud, dan is het hek van den dam. Men kan dan alle kanten uit. Is belofte de verzekering van een aanwezige genade, of een levend en werkzaam Woord? En op dat beloftebegrip bouwen ze dan hun conclusies ten aanzien van het zaad. Daar is spreken ze elkaar dan ook gruwelijk tegen.

Uit het karakter der belofte volgt de beschouwing van de kinderen des verbonds, zegt de Graaf. En die daaruit volgende! beschouwing is dan ook in de formule opgenomen.

Maar nu concludeer ik: ijzer en leem, die heele formule. Prof. R. en de Graaf hebben een verschillend beloftebegrip, hebben dus ook een verschillende beschouwing van het zaad.

Ze zijn het dus in de nieuwe formule helemaal oneens.

Maar dan moesten ze ook maar niet langer de menschen wijs maken dat ze beiden den zakelijken inhoud van 1942 handhaven. Nog wel: belijden! Gemeenschappelijk belijden, terwijl ja staat tegenover neen!

Ijzer en leem, die formule. Maar daarom stort dan ook de kerk ineen, die men op deze basis vergaderen wil. We zijn van al die moeilijkheden af, zegt de Graaf. Ik zou antwoorden: u is slechts van de moeilijkheden af, zoolang ieder der synodeleden zwijgt over den zakelijken inhoud der formule. Zoodra ze erover gaan schrijven zitten ze er weer midden in.

En de Graaf heeft daarom geen andere keus: zwijgen in alle toonaarden over de nieuwe formule. Zoodra de leden der synode erover schrijven gaan, is de tweespalt groot, en de moeilijkheden legio.

Dogmatisch verval, zoo'n formule. Over het morele verval zal ik nu verder maar niet spreken.

B. HOLWERDA.

Hadden
Utrecht
deuren te
Conclu
echter ee
behouden
open te
is, de Sy
oordeelt:
Deze la
beter we
druk, da
Synoden
algemeen
in de c
vergader
te gaan.
tekenis
worden.
werden g
de Kerke
Nota's, z
hebbende
niet in d
gedepone
behouden
he im h
Wat is
Een of
Een ve
vennoots
Een sa
vaardig
Is dit
die spreek
van alle
lijke gem
de werke
vertrouw
Moet c
Ja, ja,
de leer a
in 't ope
moest
ze open t
a) 't koo
ketterij
zou onov
hebben?
Dus
het ston
van de b
het noem
spreken
raadzaam
Wat s
stelling!
Een s
praak d
bijwijze
bij haar
Neen,
jacht ga
Er is
Er is
Er is
Kerken.
Dus: c
Maar
ters te s
Dat m
Immer
de deure
dan moe
getulge z
Onmog
Synoden
te behar
is een za
blijven.
Dat wa
Nu heb
't was be
Is dat
Waarom
bezetting
Maar
woord he
Het ko
En, zeg
mogel
Die m
geven a
reforme
der leerg
waar nien
den vrede
Men h
der leerg
maakt.
Men h

DE UTRECHTSCH E SYNODE EN HET GEREFORMEERD KERKRECHT. (IV.)

Hadden de Synoden van Amsterdam en Sneek-Utrecht het recht, de leergeschillen met gesloten deuren te behandelen?

Conclusie drie antwoordt: ja. Aan dit „ja“ gaat echter een redeneering vooraf, die tot inhoud heeft: behoudens volstrekte onmogelijkheid om de deuren open te houden: neen. En dat het nu de Synode is, de Synode zelf, staat er uitdrukkelijk, die beoordeelt: deuren open of deuren toe.

Deze laatste opmerking is niet gelukkig, ze had beter weggelaten kunnen worden. Ze wekt den indruk, dat hier niet de bezwaren-toets, maar de Synoden-apologie aan 't woord is. Natuurlijk moet, algemeen gesproken (en de laatste opmerking is in de conclusie algemeen bedoeld) een kerkelijke vergadering zelf weten, of er noodzaak is, in comité te gaan. Dat heeft voorheen nooit moeite van betekenis gegeven. Sinds 1936 is dat anders geworden. Besloten zittingen; van het gesproken worden geen Acta opgemaakt; Rapporten, waarvan de Kerken niet weten mochten; alle Rapporten, Nota's, Memorie's en andere stukken, betrekking hebbende op de meningsverschillen, komen later niet in de Acta, maar worden in 't geheim archief gedeponceerd; de Synodeleden zelfs mogen ze alleen behouden voor voorwaarde van volstrekte geheimhouding (art. 725 Acta Utrecht 1942).

Wat is dit?

Een of ander herrezen veemgericht?

Een vergadering van directieuren eener naamloze vennootschap over fabrieksgeheimen?

Een samenkomst van ingewijden over de verandering van de atoombom?

Is dit een Synode van Gereformeerde Kerken, die spreekt over der Kerken belijdenis, gemeengoed van alle leden der Kerken, het accoord van kerkelijke gemeenschap, de banier, opgeheven tegenover de wereld, het goede pand, allen ter bewaring toevertrouwd?

Moet dat zoo?

Ja, ja, zegt conclusie drie, wacht even: zaken, die de leer aangaan, dienen, indien eenigszins mogelijk, in 't openbaar behandeld te worden. Maar hier moeten de deuren dicht. 't Was onmogelijk ze open te houden. Daar waren twee redenen voor: a) 't kon eens blijken in de besprekingen, dat er ketterij in 't spel was, en b) publieke behandeling zou onoverkomelijke bezwaren met zich meegebracht hebben: 't was bezettingstijd!

Dus: deuren toe, om mogelijke ketteren te sparen; het stond niet vast, of er metterdaad afwijkingen van de belijdenis aanwezig waren, en dat derhalve het noemen van namen van personen en het bespreken van hun opvattingen in het publiek niet raadzaam moest worden geacht.

Wat schamele verdediging van een onhoudbare stelling!

Een Synode, die naar de Kerkenordening uitspraak doet over de zuiverheid van iemands leer, bij wijze van appel, na gedocumenteerde aanklacht, bij haar aanhangig gemaakt?

Neen, een Synode, die op eigen houtje ter ketterjacht gaat.

Er is geen kerkelijke aanklacht.

Er is geen appel.

Er is geen enkele opdracht van de zijde der Kerken.

Dus: de behandeling is volkomen onwettig.

Maar bovendien: deuren toe, om eventuele ketteren te sparen!

Dat maakt de zaak nog erger.

Immers: of er zijn geen ketteren. Dan behoeven de deuren niet dicht. Of er zijn wel ketteren. En dan moeten de deuren open, opdat het kerkvolk getuige zij van hun ontmaskering.

Onmogelijk, zegt 1946, om op de voorafgaande Synoden de kerkzaken aangaande de leer publiek te behandelen: ketteren opsporen en ontmaskeren is een zaak, waar de leden der Kerk buiten moeten blijven.

Dat was het eerste argument.

Nu het tweede: men kan niet publiek vergaderen, 't was bezettingstijd.

Is dat waar?

Waarom kon het dan later wel publiek? Ook in bezettingstijd?

Maar wij willen de Synode van 1946 aan haar woord houden.

Het kon niet publiek.

En, zegt dezelfde Synode, indien eenigszins mogelijk, moet het publiek.

Die mogelijkheid was er. Men had gehoor kunnen geven aan de begeerte van honderdduizenden Gereformeerde leden, om met de verdere behandeling der leergeschillen, waar niemand om gevraagd had, waar niemand's hoofd naar stond, te wachten tot na den vrede.

Men heeft van de mogelijkheid, om de kwestie der leergeschillen te laten rusten, geen gebruik gemaakt.

Men heeft willen dóórzetten.

Maar dan moet men zich ook niet op de bezwaren van den bezettingstijd beroepen.

Schamele verdediging van een onhoudbare stelling! De Synode van 1946 dekt alle, alle misslagen en zonden van haar voorgangers toe.

Men blijft halstarrig voortgaan in het spoor der ongerechtigheid.

Tot kardinaal Contarini zeide Karel V eens: „van nature blijf ik halstarrig bij mijn eens gezette meening“. — „Sire“, was het antwoord, „bij een goede meening te blijven is geen hardnekkigheid, maar standvastigheid“. — Waarop de keizer zeide: „Ik blijf ook wel eens bij een slechte“.

Standvastigheid bij 1946?

P. DEDDENS.

OPVOEDING EN ONDERWIS

GEVAREN, DIE ONZE CHR. SCHOLEN BEDREIGEN. (II.)

Gevaren van binnen.

Eigenlijk heb ik in het vorig artikel al een begin gemaakt met het tekenen van de gevaren, die onze scholen van binnen uit bedreigen. Het schijnt, dat de weerstand bij ons minder wordt. Waarom anders die bereidwilligheid tot samenwerken, die onder ons merkbaar is, met andersdenkenden? Die vermindering van weerstand staat misschien in verband met den alle krachten opeischenden strijd, dien wij juist gevoerd hebben tegen onzen doods-vijand, het Nationaal Socialisme.

Strijdsamoe geworden, is de begeerte naar rust verklaarbaar. Bovendien — in oorlogstijd werkten we, zonder bezwaar, samen met menschen van andere geloofsovertuiging, zelfs met hen, die zeiden er in 't geheel geen geloofsovertuiging op na te houden. Waarom zou in vreedstijd te veroordeelen zijn, wat in oorlogstijd vanzelf sprak?

En vervolgens wint aan invloed een richting, die beweert, dat alle Christelijke actie niet anders is dan een uiting van verwereldlijking. Voor mij ligt een onlangs verschenen geschriftje van Dr W. Aalders, Ned. Herv. predikant te Groningen. Daarin veroordeelt hij, dat velen zich isoleerden uit reactie tegen de opzettelijke kleurloosheid van hen, die met zekeren trots beweerden, dat zij t.a.v. elke religieuze overtuiging „neutraal“ wilden zijn. Door het oprichten van Chr. scholen en het zorgen voor een eigen confessionele pers, zouden zij, onwillens, die „neutraliteit“ maar versterkt hebben.

Dr Aalders wil terugkeer naar de geestelijke bron van ons bestaan. En dat is, volgens hem, de christelijke traditie van ons volk. Die traditie zou vrucht zijn van het Calvinisme en van het Bijbelsche humanisme, gewerkt door mannen als Guido de Bray, Petrus Dathen, Joh. Bogerman en..... Erasmus en Coornhert.

Hier worden dus 't Calvinisme en het z.g. Bijbelsch humanisme van een Erasmus en een Coornhert naast elkaar op één lijn geplaatst, als gelijkwaardige verschijnselen of stroomingen.

Het niet naar de Kerk gaan, op Zondag de bioscoop bezoeken of competitie-wedstrijden bijwonen, wordt afgekeurd als strijdig met de hooggeroemde, kostelijke chr. tradities van ons volk. Sterke eerbied voor het recht, een vurige liefde tot vrijheid en onafhankelijkheid, een erkenning van het geweten en dus van groote verdraagzaamheid, een hooge waardeering van arbeid en spaarzaamheid, een innig en hecht gezinsleven zouden elementen zijn van die tradities.

Dirk Volkerts. Coornhert wordt genoemd de onvermoeide strijder voor confessionele vrijheid in ons landsbestel, want hij streed voor een christendom boven geloofsverdeeldheid.

In zijn: „Jeugd, wat nu?“ openbaart Dr Aalders zich als een prediker van het Barthianisme, dat mij schijnt te zijn een humanistische strooming gehuld in het kleed van de orthodoxie en daarom zoo buitengewoon gevaarlijk. Dr Aalders heeft de consequenties van het Barthianisme aanvaard. Zijn kinderen, die voor kort nog op de Chr. School gingen, staan nu ingeschreven als leerlingen van de Openbare School. Hier komt men toe, als men van meening is dat alle christelijke actie een uiting is van verwereldlijking. Anderen willen de Chr. School als noodwoning nog wel tolereren, maar — zoo gauw als de neutraliteit van den Staat doorbroken is — en daar moet met alle kracht naar gestreefd — dient de noodwoning verlaten en het eigenlijke, het passende gebouw, d.i. de Openbare School, worden betrokken. Dr Van Niftrik heeft aan deze gedachten uiting gegeven op de laatste Algemeene vergadering van de Vereniging van Chr. onderwijzers en onderwijzeressen in Nederland en Overzeesche bezittingen — deze laatste bijvoeging kan in de toekomst allicht beter worden weggelaten, als krenkend voor de „Indonesiërs“.

Hoe komt het H. B. van bovengenoemde ver-

eeniging er toe om een spreker met zulk een levens-overtuiging te laten optreden voor menschen, die leven van en behooren te leven voor de Chr. School? Laat een vereniging van geheelonthouders ook soms een spreker optreden, die van geheelonthouding niets moet hebben? Zooiets zou wel aardig zijn in een tijd, waarin men er zooveel waarde aan hecht, dat tegenstanders elkaar toch vooral goed zullen leeren begrijpen en waardeeren. Dat laatste vooral!

Ik begrijp zulke dingen niet. Zeker, Dr Van Niftrik wil gezien worden als strijder voor het Chr. onderwijs, dat dan uiteindelijk van den Staat moet uitgaan. Moet het gegeven worden ook door hen, die nu het Openbaar onderwijs dienen? En zal de Kerk, de Volkskerk, met al haar schakeringen bepalen wat christelijk is? Moet die Volkskerk zeggen, hoe Gods Woord moet worden vertolkt en hoe in de scholen over „den verborgen God“ moet worden verteld? Kan het Geref. volksdeel hiermee genoegen nemen? Zal dat Chr. onderwijs van de toekomst ook Communisten, en Socialisten van allerlei kleur moeten bevredigen?

Dat zal dan zeker zijn een christendom boven geloofsverdeeldheid! Hoe zal dan precies de verhouding moeten worden tusschen Kerk en Staat? Krijgt de Kerk ook invloed op de benoemingen van onderwijzers? Heeft Dr Van Niftrik op al die vragen een antwoord? Misschien zegt hij: „Wij zullen 't weer in 't geloof moeten wagen en de toekomst aan God overlaten“. Ik heb geen reden om aan de goede bedoelingen van Dr Van Niftrik te twifelen, maar — heeft hij ons geen gevaarlijken weg gewezen? Is dat soms ook God verzoeken? Wie zou voor het hersenschimmig plan van Dr Van Niftrik de Chr. School willen prijsgeven? Werpt U oude schoenen weg, vóór U betere hebt? Wat stelt het H. B. van de Vereniging van Chr. Onderw. zich er toch van voor, als zulke redevoreringen gehouden worden in den kring van werkers voor 't Chr. onderwijs! Ik kan niet anders zien, dan dat propageering van Barthiaansche ideeën een doodelijk gevaar betekent voor ons Chr. onderwijs.

Het H. B. van de Vereniging van Chr. Onderw. heeft met vuur gespeeld!

Het Christelijk volksdeel zij gewaarschuwd!

En moge God ons volk weer oog doen krijgen voor de heerlijkheid van Zijn Woord, waardoor Hij, die een ontoegankelijk licht bewoont, rondom wiens troon wolken en donkerheid zijn, Zichzelf aan ons openbaarde, waarin Hij ons leerde, hoe Hij gedend wil worden en van Zijn kinderen eischt getrouwheid in Zijn dienst opdat Zijn koninkrijk gebouwd wordt. Onze scholen, waarvoor zoo lang gestreden is, waarvoor zooveel gebeden werd, zijn in gevaar!

Gevaren van buiten en gevaren van binnen bedreigen haar.

Ik acht de laatste nog grooter dan de eerste en benauwend is het, dat zooveel uit onze kringen ze niet zien en er niet van willen weten. Dat is misschien het ergst van alles.

Laten we onze ooren en oogen open houden en laten we bovenal weer een groote plaats inruimen in onze gebeden voor ons Christelijk onderwijs, opdat we het mogen behouden.

Groningen.

K. VAN HUIZEN.

HET BOEK VAN DE WEEK

OVER KERK EN STAAT.

Nauwelijks hebben we in ons blad een product van de V. U. aangaande kerk en staat aangekondigd, de brochure immers van den te Kampen (Oudestr.) doceerenden dr K. Dijk, of een tweede publicatie uit denzelfden kring over hetzelfde onderwerp vraagt onze aandacht. Ze komt ditmaal van de hand van den te Amsterdam doceerenden hoogleraar dr I. A. Diepenhorst, en draagt den titel: „De Verhouding tusschen Kerk en Staat in Nederland“ (Kemink & Zoon, Utrecht).

Het loont de moeite, deze twee V.U.-producten even met elkaar te vergelijken. Het eerste deed zijn best, de door dr A. Kuyper voorgedragen lievelings- en gewinningsgedachten onverkort te reproduceren; vroolijk stonden ze in de rij, al of niet in strijd komende met zichzelf of met wat de auteur van elders had overgenomen. 't Was de oudere V.U.-discipel, getypeerd door de in wetenschappelijke opzicht onderstelde gearriveerdheid, die destijds ook na de eerste examentjes de leerlingen van deze tot haar ongeluk steeds in vergelijking gebrachte inrichting voor het meerendeel tot kerkelijken opgang, maar wetenschappelijken neergang bracht. Dat was in de periode van den effectus civilis, en zoo. Maar er is inmiddels wel iets veranderd. De niet-theologische leerlingen raakten wat losser van Kuyper. Een voordeel was dat lang niet altijd; want de oorzaak der losweeking kan de verdieping van principieel inzicht zijn, doch ook de